

Høyesteretts kjæremålsutvalg - Kjennelse.

INSTANS: Høyesteretts kjæremålsutvalg - Kjennelse.
DATO: 2007-04-12
PUBLISERT: HR-2007-00672-U
STIKKORD: Offentlig gjengivelse av straffedom. Domstoloven § 130, § 124. EMK artikkel 6. SPN artikkel 14.
SAMMENDRAG: Kjæremålet gjelder spørsmålet om det skal gis forbud mot offentlig gjengivelse av en straffedom av lagmannsretten i en sedelighetssak. (Sammendrag er utdrag fra avgjørelsen)
Henvisninger: LOV-1915-08-13-5-§124 (DI), LOV-1915-08-13-5-§130 (DI), LOV-1999-05-21-30-EMKN-A6 (Menneskerettsloven), LOV-1999-05-21-30-SPN-A14 (Menneskerettsloven)
SAKSGANG: Gulating lagmannsrett - Høyesterett HR-2007-00672-U, (sak nr. 2007/461), straffesak, kjæremål.
PARTER: Bergensavisen.
FORFATTER: Tjomsland, Skoghøy og Endresen.

Henvisninger i teksten: LOV-1902-05-22-10-§195 (Strl), LOV-1902-05-22-10-§197 (Strl)

- (1) Kjæremålet gjelder spørsmålet om det skal gis forbud mot offentlig gjengivelse av en straffedom av lagmannsretten i en sedelighetssak.
- (2) Gulating lagmannsrett avsa 15. februar 2007 dom i straffesak om overtredelse av straffeloven § 195 første og andre ledd og § 197 (sak nr. 06-137730AST-GULA/AVD1). Samtidig traff retten i medhold av domstolsloven § 130 første ledd bokstav a beslutning som forbød « offentlig gjengivelse av hele avgjørelsen ».
- (3) Etter at Bergensavisen (BA) ved journalist Dag Hellesund hadde påkjært beslutningen om å forby offentlig gjengivelse av dommen til Høyesteretts kjæremålsutvalg, utformet lagmannsrettens formann, lagmann Hanne Sophie Greve, 23. februar 2007 et notat til de øvrige fagdommerne i saken, hvor det ble gitt følgende begrunnelse for forbudet:
« Henvisningen til domstolsloven § 130 første ledd a er tatt inn i det heller upresise Lovisa-skjemaet for denne type avgjørelse. Avgjørelsen kan suppleres med henvisninger til EMK Artikkene 8, 2 og 3.
Selve straffesaken er, som det fremgår av dommen, ytterst spesiell hensett til de forfølgelsesrelaterte vrangforestillingerne som i det minste periodevis har preget domfeltes adferd, jfr. de rettspsykiatriske sakkyndiges vurderinger. Politianmeldelser, krav om besøksforbud, vitnebeskyttelse for lagmannsretten og nye besøksforbudskrav reist av vitner for lagmannsretten. Jeg er av den oppfatning at denne saken kan ende i ytterligere tragedier dersom domfelte vet at eksempelvis pressen har tilgang til dommen. Domfelte har tidligere følt seg forfulgt også av politiet (egen SEFO-sak) herunder av en politimedarbeider også etter at sistnevnte var død (uten at det var mulig for noen i retten å få greie på hva dette egentlig dreiet seg om). Domfelte nektet blankt å medvirke til noen form for judisiell observasjon - bortsett fra det de sakkyndige kunne observere i tingretten og lagmannsretten, og lese seg til av ett og annet mer og mindre forbløffende dokument i saken.
Jeg finner sterke grunner til *ikke å beslutte* at forbudet oppheves. Dersom dere er enige i dette, kan vi uten å gi noen begrunnelse beslutte at forbudet ikke oppheves og

la saken gå videre til Høyesterett. »

- (4) De øvrige fagdommerne sluttet seg til at forbudet mot offentlig gjengivelse ikke ble opphevd, og etter dette traff lagmannsretten 12. mars 2007 denne beslutning:
- « Lagmannsretten finner sterke grunner til ikke å beslutte at forbudet oppheves.
- Beslutningen er enstemmig.
- Slutning:
- Lagmannsrettens beslutning omgjøres ikke. »
- (5) Den kjærende part, *Bergensavisen (BA) ved journalist Dag Hellesund*, har i kjæremålet til Høyesteretts kjæremålsutvalg i korte trekk anført:
- (6) Domstolsloven § 130 første ledd bokstav a kan ikke benyttes som begrunnelse for totalt å forby offentlig gjengivelse av dommen, idet unntaket i paragrafens andre ledd andre punktum kommer til anvendelse. Det er fullt mulig å omtale denne saken uten å røpe identiteten til offer og domfelte. Saken er tidligere omtalt i pressen, og da ble den anonymisert. En av grunnpillarene i rettssystemet er at straffutmålingen skal virke allmennpreventivt. Ved å unnta dommen i sin helhet fra offentligheten blir den allmennpreventive virkningen umuliggjort. Under enhver omstendighet vil det i saker av denne type alltid være mulighet for de involverte og andre nærstående å slutte seg til hvem dommen gjelder. Men hensynet til de involverte må veies mot den offentlige interesse som alvorlige forbrytelser som incest har. Om retten skal hindre offentlig omtale av slike saker, blir det umulig for pressen å gjøre jobben sin, og omfanget av incest vil ikke bli kjent i samfunnet.
- (7) **Høyesteretts kjæremålsutvalg** bemerker:
- (8) Da den angrepne beslutning er truffet av lagmannsretten som første instans, har kjæremålsutvalget full kompetanse ved behandlingen av kjæremålet.
- (9) Kjæremålsutvalget er kommet til at kjæremålet må tas til følge.
- (10) Det følger av domstolsloven § 124 første ledd at rettsavgjørelser kan gjengis offentlig hvis ikke annet er bestemt i lov eller av retten i medhold av lov. Dette er et grunnleggende rettssikkerhetsprinsipp, jf. blant annet Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 6 nr. 1 og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter artikkel 14 nr. 1. Formålet med dette prinsipp er å sikre offentlig kontroll med og mulighet for kritikk av rettergangen, jf. Høyesteretts kjæremålsutvalgs kjennelse av i dag i sak 2007/443 (Norsk Telegrambyrå) (HR-2007-00675-U). Etter domstolsloven § 130 første ledd bokstav a kan imidlertid offentlig gjengivelse av en rettsavgjørelse helt eller delvis forbys blant annet dersom « hensynet til privatlivets fred ... krever det ». Spørsmålet er om denne bestemmelse i det foreliggende tilfellet gir hjemmel for et totalforbud mot offentlig gjengivelse av dommen.
- (11) Den kjærende part har vist til at det i § 130 andre ledd andre punktum er fastsatt at et forbud mot offentlig gjengivelse etter § 130 første ledd bokstav a ikke gjelder « en domsslutning så langt den kan gjengis uten å røpe noens identitet ». Dette unntaket gjelder imidlertid bare selve domsslutningen, ikke dommen for øvrig.
- (12) Som påpekt av Bøhn, Domstolloven Kommentartutgave, 2000, side 393, vil et totalforbud mot gjengivelse av en rettsavgjørelse også ramme faglig offentliggjøring i domssamlinger og på Lovdata. Det finnes ikke hjemmel for å tillate offentliggjøring i domssamlinger, men forby gjengivelse i presse og kringkasting. Dette tilsier at terskelen for å beslutte totalforbud mot

offentlig gjengivelse må være meget høy.

- (13) I NOU 1988:2, som ligger til grunn for domstolslovens regler om offentlighet i rettspleien, er det på side 39 vist til Straffeprosesslovkomiteens utredning fra 1969, der det på side 377 er uttalt:

« Naturligvis skal det særlig sterke grunner til å forby offentlig gjengivelse av dommen, men adgangen hertil bør stå åpen med tanke på tilfelle hvor domsgrunnene inneholder drøftelser av intime personlige forhold som ikke bør prisgis offentligheten. Det mest praktiske vil for øvrig være forbud som er begrenset til visse uttalelser fremkommet under forhandlingene eller til spesielle avsnitt i domsgrunnene, eventuelt slik at det påbys utelatelse av navn ... »

- (14) I Rt-2002-151 fant Høyesteretts kjæremålsutvalg at det ikke var tilstrekkelig grunnlag for å forby offentlig gjengivelse av en straffedom hvor straffen var blitt gjort betinget fordi domfelte hadde en seksuell legning av helt spesiell karakter. Kjæremålsutvalget fant at det i alle fall bare kunne nedlegges forbud mot å gjengi de avsnitt i dommen hvor disse opplysningene var omtalt, men kom til at det i det hele tatt ikke burde nedlegges forbud mot offentlig gjengivelse. Utvalget uttalte:

« Opplysningane er av klart privat karakter. Mykje kunne derfor tale for at « hensynet til privatlivets fred ... krever » eit forbod mot attgjeving av dei aktuelle delane av dommen. Utvalet tek ikkje endeleg standpunkt til det, då domfellinga gjeld ei svært alvorleg strafflagd handling og da opplysningane har vore avgjerande for at ein del av fengselsstraffa vart gitt på vilkår. Etter domstollova § 130 første ledd er det i alle tilfelle ei kan-vurdering om det skal fastsetjast eit forbod mot attgjeving. Utvalet finn at det i dette tilfellet ikkje er grunn til å nekte attgjeving. Opplysningane er i utgangspunktet strengt personlege, men det er i saka her tale om opplysningar som har vore avgjerande for at delar av fengselsstraffa er gitt på vilkår. Omsynet til offentlig innsyn er då sterkt. Utvalet peikar på at det både gjennom lovreglar og gjennom etiske reglar for pressa, vil vere styringar for i kva grad opplysningane blir nytta på ein måte som går for langt i å opplyse om strengt personlege tilhøve og i å gi grunnlag for å identifisere domfelte. »

- (15) Domfelte i den foreliggende sak er dømt til fengsel i to år og fire måneder for seksuell omgang med sin datter, som på gjerningstidspunktet var åtte år gammel. I lagmannsrettens dom er de seksuelle overgrepene beskrevet som « meget alvorlige ». Det er videre blant annet uttalt at det som gjør saken « særlig hjerteskjærende og fullstendig atypisk », er « den måten tiltalte videre kontrollerer og manipulerer, ikke bare fornærmede, men også andre nærstående som skulle kunne vært henne til nytte og hjelp, og det allerede mens hun fortsatt var en liten pike ». På grunn av disse forholdene mener kjæremålsutvalget at denne straffedommen er av betydelig allmenn interesse.
- (16) De grunner som lagmann Hanne Sophie Greve i sitt notat av 23. februar 2007 har oppgitt som begrunnelse for å forby offentlig gjengivelse, går på frykt for hva domfelte vil foreta seg dersom han får vite at pressen har tilgang til dommen. Etter kjæremålsutvalgets oppfatning vil imidlertid en slik frykt i seg selv vanskelig kunne begrunne et forbud mot offentlig gjengivelse av dommen. Et forbud mot offentlig gjengivelse av en rettsavgjørelse på grunnlag av hensynet til privatlivets fred må være begrunnet i behovet for å beskytte siktede, fornærmede eller andre involverte mot at opplysninger om personlige eller andre private forhold blir gjort offentlig kjent. Hvorvidt en slik beslutning skal treffes, og hvor omfattende den i tilfelle skal gjøres, beror på en avveining av allmennhetens - herunder pressens - behov for innsyn, og de berørtes interesser i at slike opplysninger ikke blir spredt.

- (17) I denne saken må de opplysninger som foreligger om domfelte og fornærmede, anses å være av privat karakter. På bakgrunn av den store allmenne interesse saken har, finner imidlertid kjæremålsutvalget det klart ikke kan utstedes noe totalforbud mot offentlig gjengivelse av dommen. Kravet om at rettsavgjørelser skal være offentlige, er et fundamentalt rettsstatsprinsipp. Det skal derfor meget sterke grunner til for å utstede et totalforbud mot at rettsavgjørelser blir gjengitt offentlig.
- (18) Under noen tvil har imidlertid utvalget kommet til at lagmannsrettens dom på grunn av hensynet til beskyttelse av fornærmede ikke bør kunne gjengis offentlig i annet enn anonymisert form. Som fremholdt av Høyesteretts kjæremålsutvalg i Rt-2002-151 , vil det riktignok også uten et slikt forbud både gjennom lovregler og gjennom etiske regler for pressen være begrensninger for i hvilken grad opplysninger i rettsavgjørelser blir benyttet på en måte som går for langt i å opplyse om strengt personlige forhold og i å gi grunnlag for å identifisere domfelte eller fornærmede. Straffedommen i den foreliggende sak går imidlertid så langt i å beskrive forhold som fornærmede har et sterkt behov for ikke blir gjort offentlig kjent, at det etter utvalgets syn bør gis et generelt forbud mot at dommen blir gjengitt offentlig på annen måte enn i anonymisert form.
- (19) Kjennelsen er enstemmig.

Slutning:

Gulating lagmannsretts dom 15. februar 2007 i sak 06-137730AST-GULA/AVDI kan ikke gjengis offentlig på annen måte enn i anonymisert form.

Databasen sist oppdatert 16. mai 2007